

Javaslat

„Francsics Károly visszaemlékezései” mint kulturális örökség

Veszprém Megyei Értéktárba
történi felvételéhez

Készítette:

Veszprém Megyei Jogú Város Települési Értéktára

Brányi Mária
a Veszprémi Települési Értéktár Bizottság
elnöke

Veszprém
2015. április 7.

(P.H.)

I. Javaslattevő adatai

1. A javaslatot benyújtó szervezet neve:

Veszprémi Települési Értéktár

Brányi Mária

Veszprémi Települési Értéktár Bizottság elnöke

8200 Veszprém, Óváros tér 9.

2. A javaslatot benyújtó személy vagy **kapcsolattartó** adatai:

Név: Perlaki Claudia

Sótonyi Mónika

Cím: 8200 Veszprém, Óváros tér 9.

Telefonszám: +36/88 549 149; +36/88 549 199

Email cím: cperlaki@gov.veszprem.hu; msotonyi@gov.veszprem.hu

II. A települési érték adatai

1. A nemzeti érték megnevezése:

Franciscs Károly visszaemlékezései

2. A települési érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

- Agrár - és élelmiszergazdaság
- Egészség és életmód
- Épített környezet
- Ipari és műszaki megoldások
- Kulturális örökség**
- Sport
- Természeti környezet
- Turizmus

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Veszprém (az eredeti kéziratok őrzőhelye: OSZK, MNL Veszprém Megyei Levéltára, a gépiratos másolatok őrzőhelye a Laczkó Dezső Múzeum)

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

települési

tájegységi

megyei

külhoni magyarság

5. A települési érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Francsics Károly (Pápa, 1804. november 30. –Veszprém, 1880. július 4.) veszprémi borbélylegény, majd borbélymester, aki 1827-től haláláig a megyeszékhelyen élt és 1846-tól naplót, majd naplói alapján visszaemlékezést írt és hat kötetben, mintegy 3200 oldalon, 140–150 ív terjedelemben megörökítette saját életét és Veszprém 1827–1873 közötti hétköznapijait, a város és a megye reformkori, szabadságharc alatti és utáni történetét.

6. Indokolás az értéktárba történő felvétel mellett:

Francsics Károly visszaemlékezései az első legkorábbi irodalmi igényű önéletírás, amely kétkezi dolgozó ember kezéből magyar nyelven kikerült, s mely az 1804–1873 közötti Veszprémről, a megyéről és az ország átalakulásáról hű képet ad. A magyar memoáriródom olyan teljesítménye, amely nemcsak a települési, megyei, hanem országos értéktárban is helyet kell kapjon.

7. A települési értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

I. Szövegkiadások:

Francsics Károly: Kis kamorámban gyertyát gyújték. Válogatta és sajtó alá rendezte Vörös Károly. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1973. [Az OSZK-ban őrzött I–V. kötet mintegy egyhatodát tartalmazó válogatás.]

HUDI József: Francsics Károly 1848. évi naplójából. = Comitatus 8 (1998) 4. sz. 53–57.

Francsics Károly visszaemlékezései. Sajtó alá rendezte és szerkesztette Hudi József. Pápai Református Gyűjtemények, Pápa, 2001. (A Pápai Református Gyűjtemények kiadványai, Forrásközlések 3.) [Az elveszettnek hitt VI. kötet jegyzetekkel ellátott szövege, amely az 1827–1849. közötti időszakot fogja át. A kötet őrzőhelye jelenlegi a MNL Veszprém Megyei Levéltára.]

II. Tanulmányok

HUDI József: Egy kispolgár pályafutása a 19. században.- = Régi témák, mai kérdések a mentalitástörténetben. Szerk. Sasfi Csaba. Komárom-Esztergom Megye Levéltára, Esztergom, 1998. 81–89. (Rendi társadalom – polgári társadalom 11.)

HUDI József: A veszprémi polgárság könyvkultúrája a 18–19. században. = Történelmi Szemle 2000. 1–2. sz. 91–113.

HUDI József: Francsics Károly veszprémi borbélylegény szenvedélyei. = Hedonizmus. Győri Tanulmányok 25 (2001) 29–37.

HUDI József: A veszprémi színjátszás kezdetei (1723–1879). Kiadja a Veszprémi Petőfi Színház, Veszprém, 2009. [Francsics visszaemlékezéseit forrásként hasznosítja.]

TÓTH Péter (szerk.): „Hisz ez a mi ünnepünk hazáért szabadságért!” Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém, 1998. [Kiállításkalauz.]

TÓTH G. Péter: Otthon és külvilág. Magánélet és nyilvánosság egy veszprémi polgár szemével. = A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 21 (2000) 139–156.
VARGA Béla (főszerk.): Veszprém megyei életrajzi lexikon. Veszprém, 1998. 170.
VÖRÖS Károly: Egy borbélylegény napjai Győrben. = Arrabona 4 (1962) 157–170.
VÖRÖS Károly: Franciscs Károly veszprémi borbélymester pályafutása. = A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 1 (1963) 259–270.
VÖRÖS Károly: Inasélet Pápán a XIX. század első negyedében. = A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 6 (1967) 345–358.
VÖRÖS Károly: Szombathely 1821–22-ben egy borbélylegény szemével. I–III. = Vasi Szemle 1962. I. 77–88., II. 55–64., III. 67–74.

III. Franciscs Károly főbb életrajzi adatai

1804. november 30. Pápán megszületik, édesapja különféle vállalkozásokba kezdő szíjjártómester, édesanyja német származású háztartásbeli. Az elemi iskola két osztályát szülővárosában végzi.

1816 Szülei a hanyag, rosszul tanuló fiút borbélyinasnak adják.

1820 Borbélylegénnyé avatják, megkezdí vándorútját.

1820–1827 Borbélylegény Szombathelyen, Kiscellben, Győrben, Pozsonyban, Pesten, Érsekújváron, Nyitrán, majd Pápán.

1827. július 27. Megérkezik Veszprémbe, Halas János borbélymesterhez, vármegyei sebészhez szegődik. Megismerkedik Jákói Zsófiával, későbbi szerelmével.

1846 Megkezdí naplója írását.

1850 Naplóí alapján megkezdí emlékiratai írását, melyet 1856–1857 táján fejez be.

1853 Halas Jánostól átveszi borbélyüzletét, megnősül, feleségül veszi Jákói Zsófiát. Házasságuk gyermektelen marad.

1859 Átveszi sógornőjének, Földes Mihálynénak az almádi ún. Berény (a későbbi Sárkutai) dűlőben fekvő 1 kh 1236 négyszögöl nagyságú szőlejét.

1862 Kezdenek szűkölködni, hozzá kell nyúlniuk tartalékaikhoz.

1863 Megkezdí visszaemlékezéseinek kötetekbe rendezését, melyeket később felesége unokahúgának, Pongráz Linának dedikál.

1866 Romló anyagi helyzete miatt kilép a veszprémi kaszinóból.

1870 Adósságaik miatt a hatóságok foglalnak lakásukban. Előfizeti Madarász lapját, a Nép zászlaját.

1871. október 26. Meghal felesége, Jákói Zsófia.

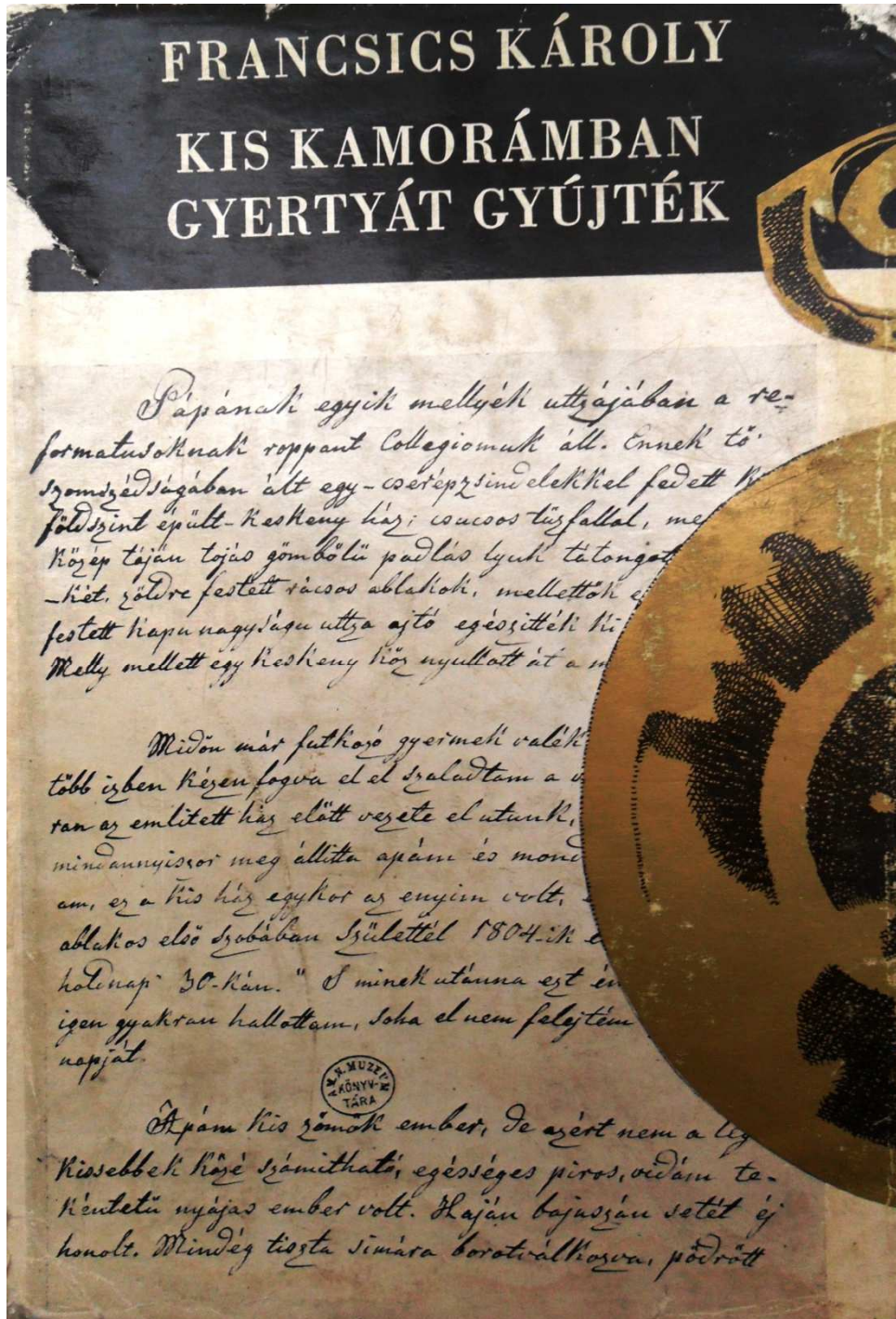
1873 Befejezi visszaemlékezései írását, melyek 1870. december 31-ig követik élete folyását.

1879. március 15. A városi tanács a beteg és munkaképtelen Franciscsot felveszi a Lázárházba (a városi szegények kórházába).

1880. július 4. A veszprémi kórházban befejezi földi pályáját.

Melléletek:

1. Az értéktárba felvételre jogosult nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja

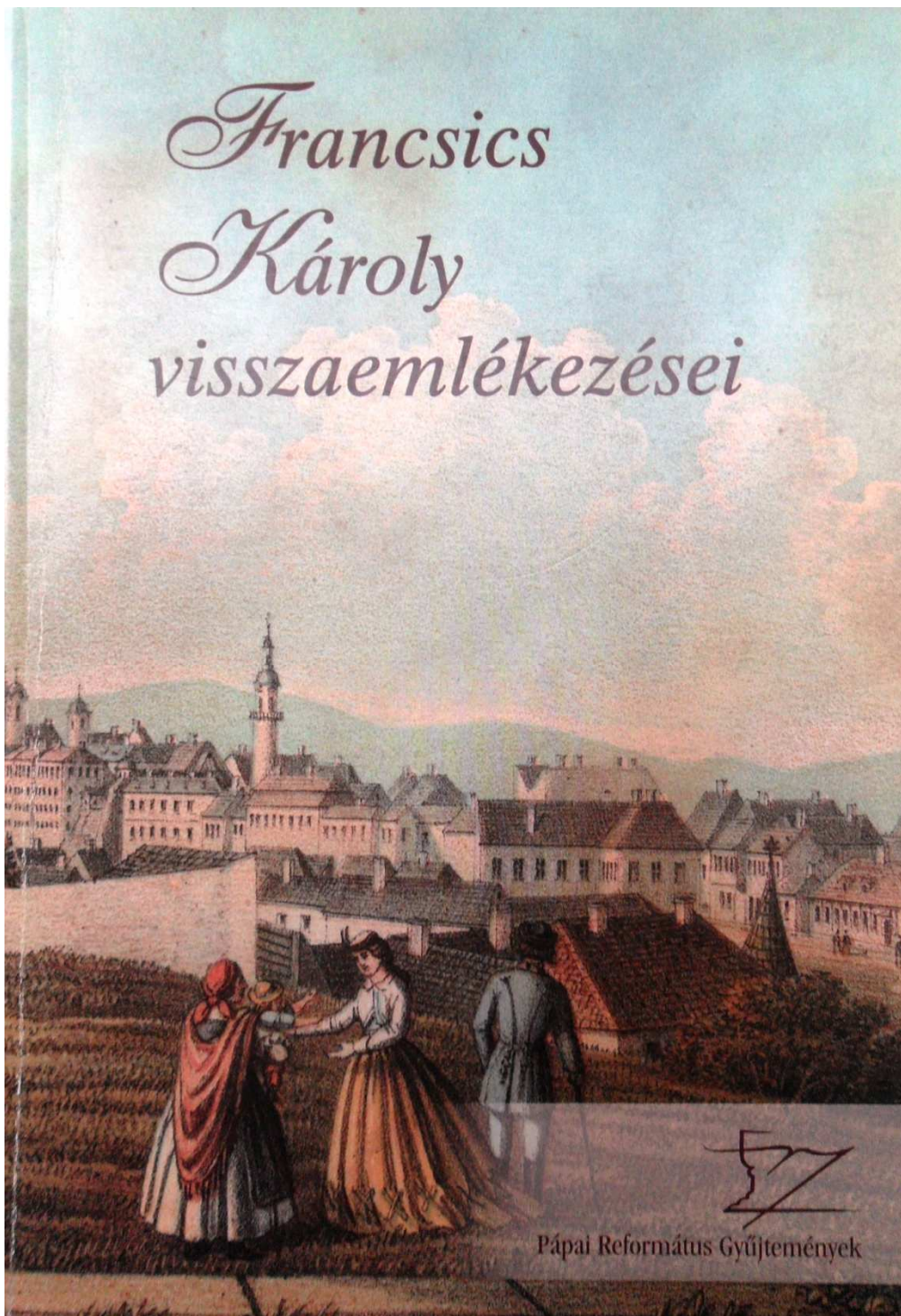

A visszaemlékezések 1973-as kiadásának címlapja az eredeti kézirat

egy lapjával

*Francsics
Károly
visszaemlékezései*

Pápai Református Gyűjtemények

A 2001-es kiadás címlapja Slowikovski Ádám Veszprémről készült színezett litográfiájával

A bibliográfiában megjelölt tanulmányok közül digitálisan hozzáférhetők:

http://www.orvostortenet.hu/tankonyvek/tk-05/pdf/4.9/francsics_borbelymester_voros.pdf

http://epa.oszk.hu/01600/01610/00006/pdf/vmm_06_1967_23_voros.pdf

http://epa.oszk.hu/01600/01610/00020/pdf/vmm_21_2000_09_toth.pdf

<http://www.hosok-kapuja.hu/sites/default/files/tortenet/kiallitasi-katalogus-francsics-karoly-emlekezeterol/dokumentum/francsics1848-kicsix.pdf>

http://hajnalkor.hu/files/rendi_es_polgari_011.pdf

2. A Htv. 1.§ (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsíthető dokumentumok, támogató és ajánló levelek: *minthogy a második visszaemlékezés-kötet kéziratát jómagam rendeztem sajtó alá, talán szükségtelen mástól igazolást vagy ajánlást kérni.*

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat